

ВІДГУК

**офіційного опонента Кудріної Ольги Юріївни
на дисертаційну роботу Осьмака Дмитра Ігоровича
«Стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у
повоєнному відновленні України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 – Економіка**

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота на тему «Стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у повоєнному відновленні України» вирізняється високим рівнем актуальності в умовах глибоких соціально-економічних трансформацій, спричинених воєнними подіями та необхідністю комплексної відбудови національної економіки. Відновлення виробничого потенціалу, модернізація інфраструктури та підвищення конкурентоспроможності підприємств потребують активізації інвестиційних процесів і впровадження інноваційних рішень, здатних забезпечити сталий розвиток у післявоєнний період. Інвестиційно-інноваційна діяльність виступає ключовим чинником забезпечення економічного зростання держави. У контексті повоєнного відновлення України її стимулювання набуває особливої ваги, адже саме інвестиції створюють передумови для модернізації виробничих потужностей, підвищення конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому та зовнішніх ринках, а також упровадження ресурсозберігаючих і екологічно орієнтованих технологій відповідно до світових тенденцій сталого розвитку.

Актуальність теми зумовлена недостатнім рівнем теоретичного та прикладного опрацювання механізмів стимулювання інвестиційно-інноваційної активності підприємств в умовах післявоєнної трансформації економіки. Сучасні виклики об'єктивно потребують наукового обґрунтування пріоритетних напрямів удосконалення інвестиційної політики, розвитку інструментів державної та регіональної підтримки бізнесу, а також посилення ролі інтелектуального капіталу в інвестиційних процесах.

Обрана здобувачем тематика має не лише наукову новизну, але й істотну практичну значущість, оскільки спрямована на підвищення ефективності механізмів стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності та формування сучасної інвестиційної політики, орієнтованої на довгострокову результативність і конкурентоспроможність національної економіки.

Високий рівень актуальності підтверджується також практичним використанням результатів дослідження. Запропоновані автором положення та

рекомендації були впроваджені під час виконання комплексу науково-дослідних тем у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля (м. Київ), що засвідчує їх прикладну цінність і наукову значущість. При виконанні теми Е-03-25 «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» автором проведено оцінку інструментів стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств регіону. При виконанні теми «Відновлення національної туристичної індустрії та сфери гостинності через соціальний діалог в регіонах України» (номер державної реєстрації 0123U102229, 2023-2025 рр.) автором спрогнозовано оптимальні параметри стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. При виконанні теми «Оцінка та розвиток економічного потенціалу Закарпатської області: проблеми, можливості та стратегічні напрями розвитку», (номер державної реєстрації 0124U003892, 2024-2025 рр.) автором проведено оцінку інструментів стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств регіону.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Актуальність теми дисертаційної роботи та основні результати дослідження автора обґрунтовано належним чином. Структура дисертації є логічною та послідовною, що забезпечує цілісність викладення наукового матеріалу. Висновки й рекомендації побудовано на чітких теоретико-методологічних засадах, вони відзначаються внутрішньою узгодженістю та аргументованістю. Наукові положення, результати й висновки, представлені в роботі, мають достатній рівень достовірності та вірогідності. Теоретико-методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових методів і принципів наукового пізнання, а також системний і функціональний підходи, що забезпечують комплексне вирішення поставлених завдань. Обґрунтованість висновків і рекомендацій підтверджується використанням широкої та різнопланової інформаційної бази, яка включає офіційні статистичні дані, чинні нормативно-правові акти, що регламентують діяльність підприємств, а також наукові монографії, публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників та матеріали з авторитетних Інтернет-джерел. У роботі органічно поєднано історико-логічний, абстрактно-логічний та відтворювальний підходи з методами кореляційно-регресійного аналізу, що підвищує глибину й аналітичну достовірність отриманих результатів. Правомірність основних висновків і практичних рекомендацій підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях різного рівня, а також використанням результатів дослідження у діяльності регіональних органів державної влади.

Викладене свідчить про належну обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, поданих у дисертаційній роботі Осьмака Д.І.

Наукова новизна та значення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації за її темою. Результати аналізу наукової новизни результатів, які надано в дисертаційній роботі, надають змогу стверджувати, що основний науковий результат дисертаційної роботи полягає в розробці обґрунтування та формування теоретико-методологічних засад удосконалення підходів, напрямів і механізмів стимулювання інвестиційно-інноваційним розвитком підприємств у повоєнному відновленні України.

Вихідною концептуальною позицією дослідження та основою для формування наукових результатів дисертаційної роботи є визначення механізму стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у повоєнний період як системи, що складається з двох взаємопов'язаних підсистем – керуючої та керованої. У межах цієї системи обґрунтовано сукупність форм і джерел інвестицій, взаємодія між якими здійснюється через методи, інструменти та важелі впливу на процес розроблення й реалізації інвестиційних рішень підприємства. При цьому автор ураховує мотиви інвестування, наявність інтелектуального ресурсу та капіталу (стор. 76–83), що забезпечує цілісне бачення процесу управління інвестиційною активністю.

Вагомим науковим результатом дослідження є систематизація факторів ефективності інвестиційних процесів у ринкових умовах за трьома рівнями – макроекономічним, мезоекономічним і мікроекономічним. Таке розмежування дало змогу автору визначити ключові чинники, що впливають на результативність інвестиційного процесу на рівні підприємства, серед яких: людський капітал та інтелектуальний ресурс; контроль за таймінгом реалізації проєкту; перевірка достовірності початкових розрахунків та інформаційного забезпечення за показниками проєкту (зокрема рівнем інфляції, відсотковими ставками за кредитами тощо); а також аналіз причин відхилення фактичних результатів від запланованих, зумовлених змінами цін на енергетичні, матеріальні ресурси чи комплектуючі, використані у межах капіталовкладень на будівництво або виробництво продукції (стор. 51–57).

До значного аналітичного здобутку дисертаційної роботи належить розроблена автором система оцінювання рівня інвестиційного розвитку територій, яка відрізняється від наявних підходів упровадженням стандартизації показників оцінювання. Запропоновано методику порівняння фактичного значення показника окремого регіону із значенням області-еталону як критерієм економічної доцільності. Це дає змогу визначити ступінь наростання диспропорцій у темпах інвестиційного розвитку регіонів та використовувати

результати оцінювання для формування ефективної інвестиційної політики підприємств (стор. 94–99).

Цілком логічною є позиція здобувача щодо уточнення змісту поняття «стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств», яке запропоновано розглядати як процес спонукання мотивів до здійснення комплексу практичних дій суб'єктів господарювання з реалізації інвестицій, спрямованих на досягнення сталого ефекту. На відміну від існуючих підходів, автор враховує роль інтелектуального ресурсу підприємства, що дозволяє забезпечити керуючий вплив на ефективність інвестиційної діяльності в режимі саморегуляції в умовах повоєнного відновлення економіки (стор. 40–47).

Поряд із науковою новизною, дисертаційна робота має виразну практичну спрямованість. Здобувачем розроблено концептуальну схему прогнозування оптимальних параметрів стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у період повоєнного відновлення, яку доповнено змішаним методом оцінювання інвестиційної діяльності підприємств, що поєднує розрахунково-аналітичний, експертний та нормативний підходи. Застосування цієї методики сприяє більш глибокому розумінню етапів оцінювання інвестиційно-інноваційної діяльності (стор. 181–191).

Високим практичним значенням відзначаються також стратегічні орієнтири стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств України в умовах повоєнного відновлення, що передбачають комплекс заходів, спрямованих на вдосконалення механізмів державного та корпоративного регулювання. Їх реалізація дає змогу подолати диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів (стор. 161–165).

Особливої уваги заслуговує розроблена автором система управління рішеннями щодо стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств (СУРСІДП) у повоєнному відновленні. Вона забезпечує оптимізацію обсягів резервів інвестиційного капіталу та вибір додаткових джерел фінансування за рахунок мінімізації витрат і ризиків, притаманних інвестиційно-інноваційній діяльності (стор. 170–178).

Практичне значення отриманих результатів підтверджується їх позитивною оцінкою з боку громадських організацій та підприємств, що свідчить про реальну можливість використання напрацьованих рекомендацій у господарській практиці.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

За темою дисертації опубліковано 10 наукових праць, серед яких 5 статей – у наукових фахових виданнях України, 5 публікацій – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Публікації дисертанта мають широку географію. Вони повною мірою відображають зміст дисертаційної роботи, їхній аналіз дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних наукових положень дисертаційного дослідження в науковій літературі. Обсяг та кількість наукових публікацій за темою дисертаційної роботи відповідає чинним вимогам для дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Докладне ознайомлення з науковими положеннями, використаними даними, виконаними розрахунками, висновками та рекомендаціями, що містяться в дисертаційній роботі Осьмака Д.І., дозволяє стверджувати про відсутність ознак академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації, підтвердженням чого є встановлена висока унікальність тексту дисертації за результатами її перевірки на плагіат з використанням програмного засобу Strikeplagiarizm.com та визнання правомірності запозичень (загальноприйняті терміни та цитування інших авторів з посиланням на них) (дані листа Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля від 19.08.2025 № 4/08).

Зауваження та дискусійні питання стосовно положень дисертації. Визнаючи високий рівень обґрунтованості й переконливості теоретичних і методичних положень виконаного дослідження слід відмітити окремі дискусійні положення й недоліки:

1. У третьому розділі дисертаційного дослідження автором представлено систему управління рішеннями щодо стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств (стор. 169–170). Водночас доцільно було б більш повно розкрити управлінську складову її формування, зокрема визначити роль керівного персоналу підприємства в забезпеченні ефективного функціонування процесного підходу. Недостатньо деталізовано управлінські компетенції, мотиваційні чинники та організаційні передумови, що є визначальними для практичної реалізації запропонованої системи в умовах повоєнного відновлення економіки.

2. Автором недостатньо чітко визначено рівні застосування удосконаленої послідовності оцінювання інвестиційно-інноваційної діяльності — на рівні підприємств, органів державного управління, фінансових установ тощо (стор. 131–132). Доцільним було б конкретизувати механізм адаптації цієї послідовності до особливостей різних типів суб'єктів господарювання, зокрема

банківських структур, а також уточнити методичні відмінності, які необхідно враховувати під час її практичного застосування.

3. Потребує додаткового обґрунтування логіка трактування інвестиційної привабливості як головного пріоритету діяльності підприємства. Недостатньо пояснено, чому саме цей показник розглядається автором як критерій оцінювання ефективності функціонування підприємства, а не як результат його ефективної діяльності. Крім того, доцільно конкретизувати, які саме внутрішні та зовнішні джерела ресурсів мають на увазі, а також уточнити механізм впливу інвестиційної привабливості на процес їх акумулювання.

4. У пп. 3.2 дисертаційного дослідження недостатньо відображено сучасні підходи до цифрового моделювання та використання технологій оброблення великих даних (Big Data), які набули широкого застосування у стратегічному плануванні та прогнозуванні інвестиційної активності. Урахування таких інструментів могло б істотно розширити аналітичні можливості роботи, підвищити рівень її наукової обґрунтованості та посилити практичну значущість отриманих результатів.

5. У пп. 3.3 третього розділу дисертаційного дослідження автором запропоновано застосування трендових моделей прогнозування для визначення оптимальних параметрів стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. Водночас доцільним є розширення методологічного обґрунтування вибору саме цього підходу шляхом порівняння його з альтернативними моделями прогнозування, що використовуються в сучасній економічній науці. Такий підхід дозволив би глибше розкрити переваги та обмеження трендових моделей у контексті завдань повоєнного відновлення економіки України.

Зауваження потребують коментарів автора дисертаційної роботи, але не зменшують загальної позитивної оцінки здобутків дослідження, які представлені у дисертаційній роботі, їхньої новизни та значущості.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідності наявним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертаційна робота Осьмака Дмитра Ігоровича на тему «Стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у повоєнному відновленні України» є самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, присвяченим надзвичайно актуальній проблематиці сучасного етапу розвитку національної економіки. Робота відзначається науковою новизною, логічною структурою, глибиною теоретичного узагальнення та практичною спрямованістю отриманих результатів. Основні наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації, свідчать про належний рівень наукової зрілості автора та здатність самостійно вирішувати складні теоретико-методичні та прикладні завдання в галузі економіки. У дисертації отримано

результати, які мають як теоретичну цінність, так і практичну значущість для удосконалення механізмів стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у контексті повоєнного відновлення економіки України. Дисертаційне дослідження відзначається логічністю викладення матеріалу, послідовністю обґрунтування наукових положень, коректним застосуванням сучасних методів наукового аналізу. Автор доречно використовує дані офіційної статистики, аналітичні матеріали, результати обстежень та експертних опитувань, що підтверджує достовірність і репрезентативність отриманих результатів. Результати дослідження пройшли апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня, впроваджені у практичну діяльність промислових підприємств і відображені у публікаціях у наукових фахових виданнях. Це свідчить про достатній рівень апробації та підтверджує прикладну значущість виконаної роботи.

Дисертація відповідає вимогам до наукових робіт за спеціальністю 051 «Економіка», а її результати — положенням пунктів 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також вимогам «Вимог до оформлення дисертації», затверджених наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40. На підставі викладеного вважаю, що дисертаційна робота «Стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у повоєнному відновленні України» відповідає встановленим вимогам, а її автор — Осьмак Дмитро Ігорович — заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної
(наукової) роботи
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка
Міністерства освіти і науки України

Ольга КУДРИНА

